

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษาค้นคว้าแบบอิสระเชิงปฏิบัติการ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ รวมทั้งสิ้น 36 คน เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาเป็นแบบสำรวจเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ ด้านการระดมความคิด ด้านสามัคคีธรรม ด้านปัญญาธรรม การวิเคราะห์ข้อมูลใช้ค่าสถิติร้อยละ และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ได้ผลสรุปดังนี้

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไปของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่เป็นผู้หญิง อายุระหว่าง 12-15 ปี

ตอนที่ 2 กิจกรรมทางสังคม 3 กิจกรรม คือ กิจกรรมสร้างเหมืองฝายชะลอน้ำของชุมชนนอแล กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชน กิจกรรมต่อต้านยาเสพติดในชุมชนที่นักเรียนสามารถปฏิบัติได้คือ

กิจกรรมสร้างเหมืองฝายชะลอน้ำของชุมชนนอแลที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกับชุมชน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้คือ

ด้านการระดมความคิดที่นักเรียนได้คือ ปฏิบัติตามประเพณีของชุมชน ปฏิบัติตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ในการสร้างฝายชะลอน้ำ ปฏิบัติขั้นตอนการสร้างฝายชะลอน้ำด้วยความถูกต้อง สามารถตอบคำถามของผู้ใหญ่ด้วยความสุภาพ สามารถเรียนรู้วิธีตัดต้นไม้ และการสร้างฝายชะลอน้ำตามการสอนของผู้ใหญ่

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนได้คือ มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบจนสำเร็จ นักเรียนช่วยกันสร้างฝายชะลอน้ำตามขั้นตอนการทำร่วมกับชาวบ้านในชุมชน ตัดต้นไม้เพื่อนำมาใช้ในการสร้างเลือกคูคันที่ได้อายุ 2 ปีขึ้นไป โดยเลือกตัดเอง ขุดดินและขนหินเพื่อนำไปสร้างฝายชะลอน้ำ ถางหญ้าและต้นไม้เพื่อจะได้สร้างฝายชะลอน้ำได้สะดวก

ด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนได้คือ พุดหรือแสดงความคิดเห็นสรุปเหตุการณ์แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ นักเรียนสามารถเรียนรู้ประเพณีของชุมชนในการใช้ประเพณีขอมาน้ำ บูชาน้ำ ทำพิธีขอต้นไม้ก่อนตัดไม้ไฟ รู้ถึงคุณค่าของน้ำและรู้จักการอนุรักษ์ป่าไม้ผ่านพิธีกรรมต่าง ๆ ของชุมชน และสามารถเรียนรู้การเลือกไม้ไฟที่ได้ขนาดกับอายุเพื่อนำมาสร้างฝายชะลอน้ำ

กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชนที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกับชุมชน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้คือ

ด้านคารวะธรรมที่นักเรียนได้คือ สามารถสร้างแนวกันไฟป่าตามคำแนะนำของผู้ใหญ่ได้เข้าร่วมกันพัฒนาวัดนอแล ทำความสะอาดบริเวณวัด ซ่อมแซมเก้าอี้ โต๊ะ อุปกรณ์ของวัดที่ชำรุด ถ้างห้องน้ำวัดและถางหญ้ารอบบริเวณภายในวัด

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนได้คือ นักเรียนได้รวมกลุ่มกับชาวบ้านเพื่อพัฒนาวัดนอแล ทำความสะอาดวัด ได้รวมกลุ่มกับชาวบ้านเพื่อสร้างแนวกันไฟป่า เพื่อประโยชน์ของชุมชนและสร้างความสามัคคีของเด็กและคนในชุมชน

ด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนได้คือ นักเรียนได้เรียนรู้วิธีการทำงานของชุมชนและภูมิปัญญาชาวบ้านในการสร้างแนวป้องกันไฟป่า ได้เรียนรู้คำสอนและการทะนุบำรุงพุทธศาสนาของชุมชนรวมทั้งได้รับความเสียสละเวลาของตนเองเพื่อประโยชน์ของชุมชน

กิจกรรมต่อต้านยาเสพติดที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกับชุมชน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้คือ

ด้านคารวะธรรมที่นักเรียนได้คือ นักเรียนรู้ถึงปัญหา ยาเสพติดในชุมชนและได้แจ้งคนที่เสพยากับผู้ใหญ่บ้านรวมตัวกันเป็นกลุ่มเพื่อต่อต้านยาเสพติดและดูแลป้องกันเด็กด้วยกันไม่ให้เป็นผู้เสพยารายใหม่

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนได้คือ นักเรียนสามารถสร้างกิจกรรมเพื่อต้านยาเสพติดด้วยการจัดการแข่งขันกีฬาระหว่างหมู่บ้าน สร้างกิจกรรมทางศาสนาขึ้นมาเพื่อช่วยแก้ปัญหา ยาเสพติด เช่น เรียนพุทธศาสนาวินยาศาสตร์เพื่อขัดเกลากจิตใจ

ด้านปัญญารวมที่นักเรียนได้คือ นักเรียนสามารถรู้ถึงปัญหาที่จะตามมากับยาเสพติด นักเรียนสามารถแก้ไขปัญหาคด้วยการใช้กิจกรรมแข่งขันกีฬาขึ้นมาและการใช้ศาสนาเข้ามาส่งเสริมในการแก้ปัญหายาเสพติดเด็กในชุมชน

ตอนที่ 3 แบบสำรวจการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียน

3.1 การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือ

ด้านคุณธรรม พบว่านักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนด้านคุณธรรม ที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ การทำตามมติของกลุ่มทำงาน พுகับครูด้วยวาจาสุภาพและมีหางเสียง ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน เอาใจใส่การเรียนและกิจกรรมงานกลุ่ม ตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน รองลงมา คือ ทำความเคารพเมื่อครูเข้าห้องสอน ตั้งใจฟังประธานนักเรียนพูดในการทำกิจกรรมหน้าห้อง ตั้งใจฟังเพื่อนเล่าข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญหน้าห้องเรียน

3.2 การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียน ด้านสามัคคีธรรม ที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ สละเวลา ว่างยัยหรืออุทิศตนในการทำงานเพื่อส่วนรวม กระตือรือร้นในการทำงานกลุ่มทุกชั้นตอนจนสำเร็จ ปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มเมื่อ แบ่งงานกลุ่มทำงาน รองลงมา คือ การแสดงความคิดเห็นและช่วยวางแผนในการทำงานกลุ่ม ช่วยกันทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจทุกชั้นตอน ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมาย

3.3 การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียน ด้านปัญญารวม ที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ ยอมรับข้อผิดพลาดของตนและกลุ่มร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไข รู้จักใช้เหตุผลในการเลือกกระทำในสิ่งต่าง ๆ รองลงมา คือ ยอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์เมื่อมีการประเมินผลการทำงาน แก้ปัญหาโดยการไตร่ตรองให้รอบคอบก่อนทุกครั้ง รู้จักตั้งคำถามอย่างฉลาดและใช้เหตุผลในการซักถาม ปฏิบัติตามมติของเสียงส่วนมากด้วยความเต็มใจ

ตอนที่ 4 แบบสังเกตพฤติกรรมกรรมการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอดง จังหวัดเชียงใหม่

4.1 การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับ

นักเรียน ด้านคุณธรรม ที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมมากที่สุดคือ ทำความเคารพครู เมื่อเข้าห้องสอนตั้งใจฟังเพื่อนเล่าข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญหน้าห้องเรียน ยกมือเพื่อขออนุญาต

ก่อนที่จะถามหรือ พูดในชั้นเรียน ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน เข้าแถวก่อนหลังตามลำดับ เมื่อรับของแจกหรือรับบริการ ขออนุญาตก่อนออกไปทำธุระส่วนตัวนอกห้องเรียน เอาใจใส่ การเรียนและกิจกรรมงานกลุ่ม ไม่พูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง พูดกับเพื่อนด้วยถ้อยคำสุภาพ ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน

4.2 นักเรียนแสดงพฤติกรรมการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนด้านสามัคคีธรรม มากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงาน และกำหนดบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม ให้กำลังใจเพื่อนและหมู่คณะ ด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือและช่วยเหลืองานกลุ่มด้วยความเต็มใจ

4.3 การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนพฤติกรรมมากที่สุดคือ พูดหรือแสดงความคิดเห็น โดยใช้เหตุผล ระบุและอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลจากข้อมูลพื้นฐาน ได้ถูกต้อง แยกแยะข่าวสารข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยเหตุและผล สรุปและประเมินความน่าเชื่อถือและประโยชน์ของข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน

อภิปรายผล

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ผลการศึกษาที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมของชุมชน ซึ่งผู้ศึกษาจะอภิปรายผลโดยแยกประเด็นดังต่อไปนี้

1. จากการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือนักเรียนได้ปฏิบัติโดยใช้กิจกรรมสร้างเหมือนฝ่ายชะลอน้ำของชุมชนนอแลที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกับชุมชน นักเรียนสามารถปฏิบัติได้ดังนี้คือ

ด้านคารวะธรรมที่นักเรียนได้คือ ปฏิบัติตามประเพณีของชุมชน ทำตามมติของกลุ่มทำงาน ตั้งใจและปฏิบัติตามผู้นำชุมชน ปฏิบัติตามข้อตกลงของชุมชน ไม่กล่าวร้ายคนในกลุ่มเมื่อไม่พอใจขณะทำงาน

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนได้คือ มีส่วนร่วมในการวางแผนและกำหนดบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จ ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่มงาน เสียสละประโยชน์ส่วนตัว เพื่อส่วนรวมและผู้อื่น ให้กำลังใจเพื่อนและหมู่คณะด้วยความเต็มใจ

ด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนได้คือ พุดหรือแสดงความคิดเห็นด้วยเหตุผล อธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหา โดยใช้เหตุผลจากข้อมูลพื้นฐาน แยกแยะข้อมูลและ เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นด้วยเหตุผลสามารถสรุปเหตุการณ์แล้วนำมาประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

2. กิจกรรมอาสาพัฒนาชุมชนที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกับชุมชน นักเรียนสามารถ ปฏิบัติได้ดังนี้คือ

ด้านคุณธรรมที่นักเรียนได้คือ ปฏิบัติตามประเพณีของชุมชน เอาใจใส่งาน ของตนเอง ตั้งใจฟังและปฏิบัติตามผู้นำชุมชน ปฏิบัติตามข้อตกลงของชุมชน พุดกับผู้ใหญ่หรือ ผู้นำชุมชนด้วยคำสุภาพ

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนได้คือ มีส่วนร่วมในการคิดและวางแผน ในการทำงานกลุ่ม ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับมอบหมาย ช่วยเหลือในกลุ่มงาน เสียสละประโยชน์ ส่วนตัวเพื่องานส่วนร่วมและผู้อื่นและช่วยกันรักษาสমบัติของส่วนร่วมในชุมชน

ด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนได้คือ ไม่ใช่กำลังกายในการแก้ไขปัญหา ปฏิบัติตาม มติของเสียงส่วนมากด้วยความเต็มใจ ใช้เหตุผลเมื่อต้องพิจารณาตัดสินใจ ยอมรับข้อผิดพลาด ของตนและกลุ่มพร้อมปรับปรุงแก้ไข ใช้เหตุผลเมื่อต้องวิจารณ์หรือประเมินผู้อื่น

3. กิจกรรมต่อต้านยาเสพติดที่นักเรียนมีส่วนร่วมปฏิบัติกับชุมชน นักเรียนสามารถ ปฏิบัติได้ดังนี้คือ

ด้านคุณธรรมที่นักเรียนได้คือ ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ตั้งใจทำกิจกรรมต่อต้าน ยาเสพติดของชุมชน ไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต ไม่พูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง ตั้งใจฟังข่าวสารหรือเหตุการณ์เกี่ยวกับยาเสพติดในชุมชน

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนได้คือ ร่วมพิจารณาผลงานของกลุ่ม แสดงความคิด และช่วยวางแผนในการทำงาน ช่วยทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจทุกขั้นตอน ปฏิบัติตามข้อตกลง ของกลุ่มเมื่อแบ่งกลุ่มทำงาน อุทิศตนในการทำงานเพื่อส่วนร่วม

ด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนได้คือ รู้จักตั้งคำถามและใช้เหตุผลในการถาม ไม่ใช่อารมณ์ในการแก้ไข้ปัญหา ใช้เหตุผลเมื่อต้องพิจารณาตัดสินใจ ใช้เหตุผลเมื่อต้องตอบ คำถามหรืออธิบาย รู้จักใช้เหตุผลในการเลือกกระทำต่อต้านยาเสพติดต่าง ๆ ในชุมชน

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ผลการสำรวจที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนา วิธีประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งผู้ศึกษาจะอภิปรายผลโดยแยกประเด็นดังต่อไปนี้

การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยด้านภาวะธรรม

จากการศึกษาเกี่ยวกับการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือ นักเรียนได้ปฏิบัติในด้านภาวะธรรม คือ การยกมือไหว้หรือโค้งคำนับเมื่อรับสมุดหรือสิ่งของ จากครู การทำตามมติของกลุ่มทำงาน พูดกับครูด้วยวาจาสุภาพและมีหางเสียง ปฏิบัติตาม ข้อตกลงของห้องเรียน เอาใจใส่การเรียนและกิจกรรมงานกลุ่ม ไม่ลักขโมยของผู้อื่น ปฏิบัติตาม ขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน รองลงมา คือ ทำความเคารพเมื่อครูเข้าห้องสอน ก้มตัวเวลาเดินผ่านครู ตั้งใจฟังครูเวลาเรียน ตั้งใจฟังประธานนักเรียนในการทำกิจกรรม หน้าห้อง ตั้งใจฟังเพื่อนเล่าข่าวหรือเหตุการณ์สำคัญหน้าห้องเรียน ยกมือเพื่อขออนุญาตก่อน ที่จะถามหรือพูดในชั้นเรียน ไม่พูดหรือถามก่อนได้รับอนุญาต ไม่พูดแซงขึ้นมาขณะที่ครูหรือ เพื่อนกำลังพูดในชั้นเรียน ไม่ส่งเสียงดังหรือวิ่งเล่นในห้องเรียนเมื่อทำงานเสร็จ เข้าแถวก่อนหลัง ตามลำดับเมื่อรับของแจกหรือรับบริการ ไม่หยับของผู้อื่น โดยไม่ได้รับอนุญาต ขออนุญาตก่อน ออกไปทำธุระส่วนตัวนอกห้องเรียน ไม่แสดงกิริยาท่าทางไม่พอใจกับความคิดของกลุ่ม ไม่กล่าวถึงผู้อื่นในแง่ร้ายเมื่อไม่พอใจในงานกลุ่ม ไม่พูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง พูดกับเพื่อนด้วยถ้อยคำสุภาพ กล่าวคือ นักเรียนได้แสดงการปฏิบัติการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือด้วยการทำตามมติของกลุ่มทำงานและปฏิบัติตามข้อตกลง ของห้องเรียนเอาใจใส่การเรียนและกิจกรรมงานกลุ่ม ในการทำงานนั้นนักเรียนได้แสดง ความคิดเห็นและสามารถช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักของเหตุผล ได้แย้งกันบนพื้นฐาน ของประชาธิปไตยและช่วยเหลืองานกลุ่มของตนเองด้วยความเต็มใจ เพื่อน ๆ ในกลุ่มสามารถ แสดงความคิดเห็นและยอมรับเหตุผลที่ดีกว่าของตนเองโดยไม่แสดงอาการที่ไม่พอใจในเมื่อ ความคิดเห็นของเพื่อนถูกต้องกว่าของตนเอง

การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยด้านสามัคคีธรรม

จากการศึกษาการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับ นักเรียน ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ สละเวลา ปักจี้หรืออุทิศตน ในการทำงานเพื่อส่วนรวม กระตือรือร้นในการทำงานกลุ่มทุกขั้นตอนจนสำเร็จ ปฏิบัติตาม ข้อตกลงของกลุ่มเมื่อแบ่งงานกลุ่มทำงาน รองลงมา คือ การแสดงความคิดเห็นและช่วยวางแผน ในการทำงานกลุ่ม ช่วยกันทำงานกลุ่มด้วยความเต็มใจทุกขั้นตอน ไม่ละทิ้งงานที่ได้รับ มอบหมาย ช่วยงานกลุ่มให้สำเร็จตามเวลาที่กำหนด ร่วมพิจารณาผลงานของกลุ่ม ร่วมปรับปรุง แก้ไขข้อผิดพลาดของกลุ่มให้ถูกต้องและดียิ่งขึ้น ช่วยรักษาสมบัติของส่วนรวม เช่น ใช้สื่ออุปกรณ์การเรียนด้วยความระมัดระวัง ไม่นั่งโยกเก้าอี้ ช่วยทำความสะอาดห้องเรียน ตามเวรประจำวัน ช่วยทำงานตามกลุ่มสีก่อนเข้าแถวทำกิจกรรมหน้าเสาธง มีน้ำใจเอื้อเฟื้อ

ต่อเพื่อน ๆ เช่น ให้ยืมอุปกรณ์การเรียน กล่าวคือ นักเรียนได้แสดงการปฏิบัติการส่งเสริม
 วิธีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือด้วยการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มทำงาน
 กระตือรือร้นในการทำงานกลุ่มทุกขั้นตอนจนสำเร็จช่วยกันแสดงความคิดเห็นและวางแผนใน
 การทำงานเพื่อให้งานเสร็จตามเวลาที่กำหนดมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนๆต่างกลุ่มด้วยความเต็มใจ
 ใช้อุปกรณ์การเรียนที่เป็นของส่วนร่วมอย่างระมัดระวังและรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมเสมอ
 การส่งเสริมวิธีประชาธิปไตยด้านปัญญาธรรม

จากการศึกษาการส่งเสริมวิธีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือ
 สำหรับนักเรียนด้านปัญญาธรรม ที่นักเรียนปฏิบัติมากที่สุดคือ ขอมรับข้อผิดพลาดของตน
 กลุ่มและร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไข รู้จักใช้เหตุผลในการเลือกกระทำในสิ่งต่าง ๆ เช่น
 การเลือกตั้งประธานนักเรียน เป็นต้น รองลงมา คือ ขอมรับคำวิพากษ์วิจารณ์เมื่อมีการประเมินผล
 การทำงาน ไม่ใช่อารมณ์หรือกำลังกายในการแก้ไขปัญหา แก้ปัญหาโดยการไตร่ตรอง
 ให้รอบคอบก่อนทุกครั้ง รู้จักตั้งคำถามอย่างฉลาดและใช้เหตุผลในการซักถาม ปฏิบัติตามมติ
 ของเสียงส่วนมากด้วยความเต็มใจ ใช้เหตุผลเมื่อต้องวิจารณ์หรือประเมินผู้อื่น ใช้เหตุผล
 เมื่อต้องอธิบายหรือตอบคำถาม ใช้เหตุผลเมื่อต้องพิจารณาตัดสินใจ กล่าวคือ นักเรียนได้แสดง
 การปฏิบัติการส่งเสริมวิธีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือด้วยการร่วมกันพิจารณา
 ปรับปรุงแก้ไขขอมรับเหตุผลของเพื่อนร่วมกลุ่มขอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง รู้จักใช้เหตุผลใน
 การเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ คิดอย่างรอบคอบก่อนลงมือปฏิบัติและสามารถปฏิบัติตามมติ
 เสียงส่วนใหญ่ด้วยความเต็มใจ

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้ผลการศึกษาจากการสังเกตพฤติกรรมที่เป็นประ โยชน์
 ต่อการพัฒนาวิธีประชาธิปไตยของนักเรียน ซึ่งผู้ศึกษาจะอภิปรายผล โดยแยกประเด็นดังต่อไปนี้
 การส่งเสริมวิธีประชาธิปไตย โดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนด้านคุณธรรม
 ที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมมากที่สุด คือ ทำความเคารพครูเมื่อเข้าห้องสอน ตั้งใจฟังเพื่อนเล่าข่าว
 หรือเหตุการณ์สำคัญหน้าห้องเรียน ยกมือเพื่อขออนุญาตก่อนที่จะถามหรือพูดในชั้นเรียน
 ไม่พูดหรือถามก่อนได้รับอนุญาต ไม่พูดแซงขึ้นมาขณะที่ครูหรือเพื่อนกำลังพูดในชั้นเรียน
 ไม่ส่งเสียงดังหรือวิ่งเล่นในห้องเรียนเมื่อทำงานเสร็จ ปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียน
 เข้าแถวก่อนหลังตามลำดับเมื่อรับของแจกหรือรับบริการ ไม่หยิบของผู้อื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต
 ขออนุญาตก่อนออกไปทำธุระส่วนตัวนอกห้องเรียน เอาใจใส่การเรียนและกิจกรรมงานกลุ่ม
 ไม่แสดงกิริยาท่าทางไม่พอใจกับความคิดของกลุ่ม ไม่กล่าวถึงผู้อื่นในแง่ร้ายเมื่อไม่พอใจ
 ในงานกลุ่ม ไม่พูดในสิ่งที่ไม่ตรงกับข้อเท็จจริง พูดกับเพื่อนด้วยถ้อยคำสุภาพ ไม่ลักขโมย
 ของผู้อื่น ปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีอันดีงามของชุมชน กล่าวคือ จากการสังเกต

นักเรียนได้แสดงการปฏิบัติกิจกรรมการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือด้วยการทำตามมติของกลุ่มทำงานและปฏิบัติตามข้อตกลงของห้องเรียนเอาใจใส่การเรียนและกิจกรรมงานกลุ่ม ในการทำงานนั้นนักเรียนได้แสดงความคิดเห็นและสามารถช่วยกันวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้หลักของเหตุผล ได้แย้งกันในบนพื้นฐานของประชาธิปไตยและช่วยเหลืองานกลุ่มของตนเองด้วยความเต็มใจ เพื่อน ๆ ในกลุ่มสามารถแสดงความคิดเห็นและยอมรับเหตุผลที่ดีกว่าของตนเองโดยไม่แสดงอาการที่ไม่พอใจในเมื่อความคิดเห็นของเพื่อนถูกต้องกว่าของตนเอง

การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียน

ด้านสามัคคีธรรมที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมมากที่สุดคือ มีส่วนร่วมในการวางแผนการทำงานและกำหนดบทบาทหน้าที่ ปฏิบัติงานที่ได้รับมอบหมายจนสำเร็จตามบทบาทหน้าที่ช่วยเหลือเพื่อนในกลุ่ม เสียสละประโยชน์ส่วนตัวเพื่อผู้อื่นและส่วนรวม ให้กำลังใจเพื่อนและหมู่คณะด้วยความเต็มใจ ให้ความร่วมมือและช่วยเหลืองานกลุ่มด้วยความเต็มใจ กล่าวคือ จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้แสดงการปฏิบัติส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือด้วยการปฏิบัติตามข้อตกลงของกลุ่มทำงานกระตือรือร้นในการทำงานกลุ่มทุกขั้นตอนจนสำเร็จช่วยกันแสดงความคิดเห็นและวางแผนในการทำงานเพื่อให้งานเสร็จตามเวลาที่กำหนดมีน้ำใจช่วยเหลือเพื่อนๆ ต่างกลุ่มด้วยความเต็มใจใช้อุปกรณ์การเรียนที่เป็นของส่วนร่วมอย่างระมัดระวังและรักษาให้อยู่ในสภาพเดิมเสมอ

การส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียน

ด้านปัญญาธรรมที่นักเรียนแสดงพฤติกรรมมากที่สุดคือ พุดหรือแสดงความคิดเห็น โดยใช้เหตุผลระบุและอธิบายเหตุผลที่ใช้ในการตัดสินใจ แก้ปัญหาโดยใช้เหตุผลจากข้อมูลพื้นฐานได้ถูกต้องแยกแยะข่าวสารข้อมูลและเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น โดยใช้การวิเคราะห์ด้วยเหตุและผลสรุปและประเมินความน่าเชื่อถือ และประโยชน์ของข่าวสารและเหตุการณ์ต่าง ๆ เพื่อประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน กล่าวคือ จากการสังเกตพฤติกรรมของนักเรียนได้แสดงการปฏิบัติส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือด้วยการร่วมกันพิจารณาปรับปรุงแก้ไขยอมรับเหตุผลของเพื่อนร่วมกลุ่มยอมรับข้อผิดพลาดของตนเอง รู้จักใช้เหตุผลในการเลือกกระทำสิ่งต่าง ๆ คิดอย่างรอบคอบก่อนลงมือปฏิบัติและสามารถปฏิบัติตามมติเสียงส่วนใหญ่ด้วยความเต็มใจ

ข้อเสนอแนะ

การศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาขอเสนอแนะภายใต้ผลการศึกษาที่ได้ เพื่อเป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาและส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียนดังต่อไปนี้

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษาไปใช้

1. ครูผู้สอนควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการดำเนินการพัฒนาและการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ โดยผ่านกิจกรรมของชุมชนสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

2. ครูผู้สอนควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการดำเนินการพัฒนาและการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือสำหรับนักเรียนชาติพันธุ์ สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ในชั้นเรียนอื่นของโรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

3. ผู้บริหารและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องกับการพัฒนาและการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยสำหรับนักเรียน โรงเรียนบ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ควรนำผลการวิจัยครั้งนี้ไปใช้ในการดำเนินการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยของนักเรียน โดยใช้กิจกรรมของชุมชนกิจกรรมทางศาสนาของวัดในชุมชนบ้านนอแล บ้านขอบด้ง ตำบลม่อนปิ่น อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ให้เหมาะสมมากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 และชั้นอื่น ๆ ในโรงเรียนบ้านขอบด้ง โดยใช้กิจกรรมของชุมชนเพื่อการเรียนรู้นอกห้องเรียนของโรงเรียนบ้านขอบด้ง อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

2. ควรมีการส่งเสริมวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการเรียนรู้ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและชั้นมัธยมศึกษา โดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ในโรงเรียน อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่

3. ควรมีการศึกษาวิจัยเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคของนักเรียนในการพัฒนาวิถีประชาธิปไตยโดยใช้กระบวนการแบบร่วมมือของนักเรียนชั้นประถมศึกษาและมัธยมศึกษา ในอำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่